

Algemene beschouwingen SP-fractie Uden

Oktober 2020

Inleiding

Dit zijn om meerdere redenen bijzondere algemene beschouwingen.

Ten eerste zijn het de laatste algemene beschouwingen van de Udense gemeenteraad. Volgend jaar is er geen begrotingsbehandeling vanwege de samenvoeging met Landerd. Wat ons betreft tijd om op een andere manier naar die nieuwe gemeente te kijken.

Ten tweede vinden deze algemene beschouwingen plaats tijdens een crisis die erg veel mensen treft en waarvan de gevolgen nog helemaal niet te overzien zijn. Wél is duidelijk dat de coronacrisis bestaande tegenstellingen uitvergroot. Heel schrijnend wordt dat duidelijk uit het nieuws dat multinationals én miljardairs de afgelopen maanden nóg rijker zijn geworden, terwijl aan de andere kant mensen in de vitale beroepen, MKB-ers, huurders en vele, vele anderen niet hoeven te rekenen op extra beloning of politieke compassie. Applaus was er wel voor de zorgmedewerkers, maar extra beloning kon er niet vanaf... Zo ook stonden in Uden de huurders met lege handen toen het ging om het laten vervallen van de huurverhoging.

Ten derde zien we - net als in voorgaande jaren - niet veel erg opvallende zaken in de begroting, enkele punten daargelaten. Veel interessanter is wat er níet in de begroting staat. En dat is wat ons betreft ook bijzonder.

De begroting

Vooraf kijkend naar het bestedings- en dekkingsplan willen we de volgende opmerkingen maken.

- We zijn echt blij met de offerte voor Museum Krona. Eindelijk...
Het was ons al langer duidelijk dat deze Udense parel niet goed kan glanzen zonder de benodigde gemeentelijke steun. Met deze offerte gunnen we Krona de kans om zich verder te ontwikkelen tot een historische plek met mooie activiteiten waar heel Uden trots op is. En laten we hopen dat dit ook voor de hele raad geldt.
- In schrille tegenstelling met deze offerte zien we het voorstel om voor maar liefst 100.000 euro een 'strategisch adviseur regionale ontwikkelingen' aan te stellen. We vragen ons echt af waar dit nu voor nodig is.
We lezen: 'Deze strategisch adviseur regionale ontwikkelingen houdt zich bezig met complexe en/of bestuurlijk gevoelige dossiers in een brede context van gemeenten, regio en provincie.'
Pardon? Daar hebben we toch een college van B&W voor? Een secretaris en afdelingshoofden? Gelet op de functie-eisen en -profielen hebben we zulke mensen toch al in huis? En waarom nu? Kunnen we dat niet regelen binnen de nieuwe gemeente, als het al nodig is? Laten we alsjeblieft dit geld uitsparen en er andere dingen mee doen.
- We zien voor bijna 4,5 miljoen euro aan nieuwe investeringen op het gebied van Openbare Werken. We hebben geen oordeel over de noodzaak daarvan, maar vragen ons wel af of we deze nieuwe zaken zomaar kunnen stapelen op de nog niet uitgevoerde zaken uit voorgaande begrotingen. Hebben we de capaciteit wel? Of gaan we (weer) meemaken dat het eind 2021 nog niet klaar is en houden we dan weer geld over? Wat ons betreft horen planning en capaciteit veel beter op elkaar afgestemd te worden en zetten we het daarmee uitgespaarde geld op een andere manier in: voor een sociaal Uden. Dat is trouwens niet alleen van belang voor het geld. Ook inwoners horen te weten wanneer een noodzakelijke aanpassing/verbetering daadwerkelijk klaar is en moeten niet jaren hoeven te wachten. Graag reactie.

In verband hiermee: het onderzoek naar sturing in grote projecten nadert zijn einde. Veel is aan de orde gesteld en er valt veel te leren. Laten wij die lessen ter harte nemen, ook als

gemeenteraad zelf, en er met zijn allen voor zorgen dat de alle projecten – niet alleen de grote - tot een goed einde worden gebracht.

- Op onze vragen over het Project leefbaarheid wijken (offerte 12) hebben we totaal geen inhoudelijk antwoord gehad. Daarom nog maar eens:
 - Welke inhoudelijke stappen/maatregelen worden beoogd?
 - Wat zijn beoogde en (dus) meetbare resultaten?
 - Welke zeggenschap hebben bewoners over het project?Laat er overigens geen misverstand over bestaan: de SP is erg vóór het investeren in de leefbaarheid van wijken. Dat mag wat ons betreft nog veel meer. Maar we willen wel graag dat er concrete doelen en concrete uitkomsten/resultaten worden beschreven. En uiteraard willen we dat juist bewoners zélf zeggenschap hebben over die doelen, maatregelen en uitkomsten. Hoe is dat geborgd?

Wat we missen – en wel nodig is

Zoals gezegd missen we veel in deze begroting. Dat heeft alles te maken met onze kijk op de samenleving en op wat voor gemeente we willen zijn, zowel vóór als ná de samenvoeging met Landerd.

Goed wonen voor iedereen

We willen dat iedereen goed en betaalbaar kan wonen in Uden. Maar wat we zien is dat huurders in een steeds slechtere positie komen. Niet alleen was er afgelopen juli de hoogste huurverhoging in zes jaar tijd, maar ook zijn er veel en veel te weinig betaalbare huurhuizen. In de gemeentelijke plannings blijft sociale woningbouw ver achter. Aan geld geen gebrek zegt Area. Waarom lukt het dan allemaal niet?

Wat ons betreft zijn dit de prioriteiten voor de komende jaren:

- 600 sociale huurwoningen erbij
- Schrappen huurverhoging 2021, maatwerk blijkt geen oplossing te zijn.
- Bouwen van betaalbare koopwoningen zonder tussenkomst van projectontwikkelaars. Uiteraard met een antispeculatiebeding en/of woonplicht zoals andere gemeenten ook hebben.
- Realiseren wooncomplexen/hofjes voor ouderen, inclusief ten minste 30% sociale huur
- Aanwijzen van de locatie politiebureau-brandweerkazerne als woningbouwlocatie; het is de laatste kans om dichtbij het centrum betaalbare woningen voor jong én oud te bouwen.
- Wijkbewoners zijn bij uitstek deskundig over hun eigen straat en buurt. Bij veranderingen in de wijk, zoals groot onderhoud of reconstructies hebben ze vanaf het begin zeggenschap over de planvorming. En dat moet om meer gaan dan het 'afvinken' van participatie.

Eerlijke en effectieve milieu- en energiemaatregelen

De wereld die wij achterlaten moet schoon, leefbaar en gezond zijn. Dat zijn we verplicht aan onze kinderen en hun kinderen. Het is daarom belangrijk dat energiemaatregelen (zoals op te nemen in de RES of het warmteplan) daadwerkelijk bijdragen aan die betere wereld. Maar net zo belangrijk is dat de lusten en de lasten eerlijk verdeeld worden. Ook hier zien we schrijnende tegenstellingen: verreweg de meeste CO₂- of stikstofuitstoot komt niet van de gewone huishoudens maar van de grootste bedrijven. Terwijl de huishoudens 'gedwongen' worden dure maatregelen te nemen ontstaat er tegelijkertijd een nieuwe 'markt' voor niet-fossiele energie. Onlangs kwam Vattenfal (ook actief in Uden, bijvoorbeeld met plaatsen autolaadpalen) in het nieuws door duurzame energie niet te leveren aan huishoudens, maar aan een groot datacenter... En dat terwijl ze een gigantische subsidie kregen!

We lossen het klimaat- en milieuprobleem niet op door het aan de goedwillendheid van individuen over te laten of aan 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Net zoals met de aanleg van riolering of waterleiding moeten we dit collectief oppakken.

N.a.v. de corona-uitbraak in deze regio is een onderzoek gestart naar een mogelijk relatie met de intensieve veehouderij. Wij zijn zeer benieuwd naar de uitkomsten daarvan. Heeft het college een stand van zaken?

Wat ons betreft zijn dit de prioriteiten voor de komende jaren:

- Een energiebedrijf (opwekking én distributie) zonder winstdoelen in gemeenschappelijke handen, lokaal of regionaal. Aan te leggen zonneparken en/of windmolens niet langer vermarkten, maar zélf exploiteren. Winsten komen dan ten goede aan de gemeenschap om de klimaatlasten eerlijk te verdelen. Dit moet ook onderdeel zijn van de RES.
- I.s.m. Area en anderen een collectieve aanpak voor het isoleren (= energie besparen) en aanbrengen van zonnepanelen (= energie opwekken), óók bij niet-huurhuizen én huurhuizen van particuliere/commerciële verhuurders. Ook andere klimaatmaatregelen worden collectief opgepakt, zoals zonnepanelen op daken van bedrijfspanden.
- Zo'n collectieve aanpak moet ook gelden voor de 'warmtetransitie'.
- En ja: we willen dat ook huurders – en niet alleen huiseigenaren - een 'cadeaubon' krijgen voor kleine energiegadgets. Dat gaat wat ons betreft niet alleen over die paar tientjes, maar juist over de gelijkwaardigheid voor ál onze inwoners! Als we ze hierbij al overslaan, hoe moet dat dan als er veel grotere en duurdere maatregelen komen?

Solidaire en goed toegankelijke zorg

Als mensen aangewezen zijn op gemeentelijke zorg willen we dat die snel toegankelijk is (dus zonder wachttijden) en van hoge kwaliteit. We willen niet dat de zorg gezien wordt als een 'product' waar veel geld aan te verdienen valt. Dat werd onlangs weer eens pijnlijk duidelijk door een onderzoek van Follow the Money en Brabants Dagblad. We willen samenwerking i.p.v. concurrentie. We willen meer geld en aandacht voor complexe problemen i.p.v. een markt waar de krenten uit de pap gehaald worden. Een markt die overigens zeer onoverzichtelijk geworden is door de enorme hoeveelheid 'aanbieders'. En we willen dat niet het geld, maar de behoefte van onze inwoners én de professionele deskundigheid sturend zijn.

Wat ons betreft zijn dit de prioriteiten voor de komende jaren:

- Oprichting van een coöperatie van zorgorganisaties die zonder winstoogmerk werkt voor de gemeentelijke zorg, natuurlijk voor eerlijke tarieven. Medewerkers - ook inleenkrachten - krijgen minimaal een loon conform de geldende zorg-CAO.
- Indicatiestelling terug naar waar die thuishoort: de professional en de cliënt samen.
- Meer investeren in preventie, o.a. door de wijkaanpak te versterken en veel vroeger de juiste hulp te bieden.
- Stoppen met zorg inkopen van organisaties met hoge winsten en/of extreme salarissen van bestuurders/eigenaren. Dat geld is voor de zorg, niet voor de verrijking van een enkeling.
- Prioriteit voor organisaties die complexe zorg en opleiding leveren, zodat die niet 'omvallen' omdat anderen de krenten uit de pap gehaald hebben.

Veilig, makkelijk en betaalbaar van A naar B

Kunnen bereiken van voorzieningen zoals scholen, ziekenhuis of winkels is belangrijk, ook voor mensen die geen eigen auto hebben. Daarnaast is het belangrijk dat verkeer en vervoer ook veilig zijn voor alle deelnemers. Daarnaast nadert de capaciteit van de grote ontsluitingswegen het maximum, met ook overlast en hinder als gevolg. Plannen die nu gemaakt worden zullen nog jaren op uitvoering wachten en dan nog zullen de maatregelen slechts tijdelijk soelaas bieden.

Wat ons betreft zijn dit de prioriteiten voor de komende jaren:

- Het Kleinschalig Collectief Vervoer wordt weer openbaar vervoer, met betaalbare ritprijzen. Dat doen we ook om ervoor te zorgen dat inwoners van de dorpen en wijken makkelijk met openbaar vervoer kunnen reizen, ook in de avonden en weekenden.
- Verkeerveiligheid, in het bijzonder op en rondom schoolroutes, krijgt meer aandacht.
- Bij de beoordeling en aanpak van verkeersonveilige situaties in en rond wijken en dorpen wordt de (ervarings)deskundigheid van bewoners vanaf het begin meegenomen.
- Het wordt tijd voor een structurele aanpak van de ontsluiting van onze gemeente.
- Niet alleen hoogwaardig, maar vooral ook snel en voldoende openbaar vervoer naar Eindhoven, Nijmegen, Oss en Den Bosch.

Iedereen kan meedoen

‘Participatie’ is een soort mantra geworden in de (gemeente)politiek. Participatie is een op Latijn gebaseerd deftig woord voor ‘deelnemen’, ‘meedoen’ of een ‘aandeel hebben in’. Wat wij zien is dat ‘participatie’ vaak in een engere betekenis wordt gebruikt. We moeten op de eerste plaats nadenken hoe iedereen kan meedoen in de samenleving. Meedoen is veel méér dan praatavonden in het gemeentehuis of een burgertop. We zijn gestart met 100 (bij Uden naar de toekomst), verder gegaan naar 1000 (bij de G1000) en moeten nu naar de 10.000! Zoveel passen er niet in de hal van het gemeentehuis, dus moeten we dat wezenlijk anders organiseren dan met vergaderen.

Armoede bijvoorbeeld belemmert goed meedoen. Voor mensen zelf of voor hun kinderen. Armoedebestrijding moet dus veel meer aandacht krijgen dan nu het geval is. En we hebben het hier niet alleen over mensen met een uitkering, maar ook over werkende mensen, bijvoorbeeld in ZZP-schijnconstructies of in jaren durende ‘participatiebanen’. Of over huurders die het water tot de lippen staat. Of zwaar getroffen MKB-ers. En wat te denken van het schrijnende verband tussen levensverwachting/gezondheid en inkomen, zoals laatst wéér aangetoond is?

Meedoen is wat ons betreft ook meer zeggenschap. Over je eigen straat of buurt. Over het wijkgebouw. Over de zorg die je nodig hebt. Als iedereen in die zin meedoet, versterkt dat onze democratie. We doen het niet alleen vóór de mensen, maar vooral mét de mensen. In de Amerikaanse GGZ-herstelbeweging bestaat een mooi motto van cliënten: ‘Nothing about us without us’ (met excuus voor het Engels...). De bewoners aan de HOV-route zeiden dit ook al: ‘reconstructie niet zonder ons’.

Deelnemen aan cultuur en genieten van natuur zijn behalve verrijkend ook gezond. Beide moeten in de brede zin van het woord toegankelijk zijn. De natuurontwikkeling in de Maashorst moet stevig doorgezet worden zoals in de ambitie van het Maashorstmanifest vastligt en daarom gaan de vier gemeentes wat ons betreft door met de samenwerking. Subsidies voor cultuur moeten er vooral toe leiden dat veel meer mensen mee kunnen doen.

En tot slot is meedoen vooral ook dóen. En dat betekent meer waardering en ondersteuning voor al die vrijwilligers, mantelzorgers en kleine of grote verenigingen. Ook meer waardering en steun voor allerlei op dóen gerichte initiatieven. En ook waardering voor kritiek van mensen want hun doel is niet om vervelend te zijn, maar om zaken beter te maken. Zonder de inzet van al deze mensen zou onze samenleving er gewoon niet zijn. Ook dat is in deze coronatijd duidelijk geworden.

Wat ons betreft zijn dit de prioriteiten voor de komende jaren:

- Een veel stevigere aanpak van armoedebestrijding, ook door meer mensen gebruik te laten maken van regelingen én die regelingen te verruimen. Effecten meten we o.a. door deelname aan de samenleving.

- Na de coronacrisis krijgt de GGD de opdracht het verband tussen inkomen, levensverwachting/gezondheid en leefomgeving in Uden nader in beeld te brengen. Vervolgens neemt de raad hier maatregelen op.
- Bij reconstructies in de buurt, (ver)bouwen van voorzieningen zoals scholen, sportcomplexen en wijkgebouwen, organisatie van de zorg is het uitgangspunt dat betrokken mensen – al dan niet in verenigingsverband - vanaf het begin meepraten en meebeslissen. Hun belangen horen het zwaarst te wegen. Plannen waar dit niet duidelijk uit blijkt worden teruggestuurd. Het 'ouderwetse' buurtwerk wordt gerevitaliseerd.
- Verstevigen van de positie van vrijwilligers, meer respijtzorg voor mantelzorgers met extra aandacht voor jonge mantelzorgers.
- Ambities van de Maashorst doorzetten.
- Cultuursubsidies herijken om het bereik groter te maken.
- Initiatieven van inwoners om samen dingen te dóen worden ondersteund. Van buurt-BBQ tot corporaties.

Tot slot

Ons eindoordeel over deze laatste begroting van de gemeente Uden zal afhangen van de mate waarin dat wat we missen alsnog een plek krijgt.